

Emlékezünk a bombatámadás áldozataira!

A II. világháborúban Szatmárnémetit ért bombatámadás három napja alatt mintegy ötszázán vesztették életüket. Medve Sándor írásában a református áldozatokra hívja fel a figyelmet, a Láncostemplom akkori lelkipásztorának feljegyzéseire alapozva.

1944.szeptember 16, 17, 19.ez a dátum minden akkor élt szatmárnémeti lakos szívében nagy fájdalommal van beírva, de remélem, azok a leszármazottak sem feledkeznek meg e napokról, akiknek szülei, rokonai e borzalmas napokat megérték, vagy ne adj Isten áldozatai lettek. Bár a II. világháború javában folyt, a város férfi tagjait elvitték a frontra harcolni, nem volt család, akinek valakije ne lett volna a fronton, volt olyan család ahonnan az apa és fia odavolt. Mindezek mellet a városban nem érződött a háború, ha a különböző karhatalmisták nem találtak volna ki állandóan valami újat, annak függvényében, hogy kik uralták a várost. Az itthon maradottak éltek a maguk minden napi sanyarú életüket, nagy volt a szegénység, az élelmiszerhiány, senki nem gondolta, hogy e sorban állások csak bemelegítésként szolgáltak és évtizedek multán is ugyan úgy fogunk sorban állni egy liter tejért egy párkiló krumpliért, cukorér. Akkor még ott voltak a vidékiek, akiktől be lehetett szerezni ezt, azt, mindenkinek volt rokona, vagy ismerőse falun ahova le lehetett menni egy kis élelemért, de később a „felszabadulás” után már egyes falusiak is a városba kényszerültek élelemér, mert leseperték a padlásukat, elvették a földjeiket. Maradjunk a háborúnál, ha egy sebesülteket szállító vonat érkezett a szatmári állomásra a lakosság nagy része kiment megnézni, nincs e hozzátartozója, ismerőse a sebesültek között. Bár mindenki hiányt szenvedet azért senki sem ment üres kézzel, igyekeztek valamit beadni a vagonokba, hátha a világ valamelyik részében az övéiket is így segítik. A sebesülteket szállító vonatok sokszor napokig, sőt hónapokig úton voltak. Volt, amikor napokig tartották egy egyhelységben a holtvágányon, hogy megóvják az esetleges bombatámadásoktól, hiába volt a vagonok tetején a nagy „H” betű és a kereszt, azért bombát dobtak a szerelvényre, esetleg a bombázót kísérő vadászgép még egy géppuska sorozattal is megtoldotta a támadást, nem törődve vele hogy a vagonban harcképtelen sebesültek vannak.

Évekkel később a hadifogságból hazajövőket várta a lakosság, még azok is kijöttek, akik már megkapták az értesítést a hozzátartozójuk elestéről. Hátha mégis tévedtek? Azokon a sovány embereken csak a csont és bőr volt, sokuknak jártányi ereje sem volt, különböző alkalmatosságokat eszkábáltak össze, amelyen hazavigyék a hozzátartozójukat. Nem számított milyen állapotban volt az illető a hozzátartozók büszkék és boldogak voltak az övék hazajött.

A háború utolsó évében a német parancsnokság elrendelte a zsidó lakosság összegyűjtését és gettóba zárását. Miért kellett ezeket az ártatlan embereket lágerekbe szállítani, ott sokukat kivégezni? Miért kellett ezt a várost így megbélyegezni, ezt a bélyeget már soha nem lehet lemosni, jóvá tenni, hisz itt az emberek békésen éltek együtt. Nem volt olyan család melynek ne lett volna valamilyen kapcsolata a zsidósággal, kinek az orvosa, másnak az ügyvédje, szomszédja, iskolatársa, esetleg a fűszerese volt zsidó, akitől még hitelbe is lehetett vásárolni. Sokan közülük az első világháborúban hősiessen harcoltak, elesetek e hazáért. Sokan kitüntetéssel tértek haza a háborúból, bár megígérték, hogy ezeket az embereket megkímélik a végén mindanyójukat elvitték. Olyan szóbeszédnek szállingóztak, hogy egy zsidó leány azért akart hozzámenni egy magyar tiszthez, hogy meg szabaduljon, később, amikor a „gettóban” öngyilkos lett, ugyanezek az emberek mondták, „Mégis csak

szerelmes volt az a leány” Sokan próbáltak segíteni van akiről tudnak, van akit a homály fedd, hisz nem azért tették hogy ezzel dicsekedjenek, csupán csak emberségből.

Mindezek után jött a szeptember 16-a, amikor elkezdtek Szatmárnémetit lebombázni, bár a hatóságok sok légó gyakorlatot végeztek az emberekkel, akkor mindenki fejevesztetten menekült, ahogy tudott. Hiába menekültek az emberek az óvóhelyre a „légópincékbe” a halál oda is elment sokukért. A tavaly a Szatmári Romai Katolikus Püspökség egy szép könyvel emlékeztet meg az akkori bombázásról, a Püspöki palotát ért bombatalálat pusztításáról, emléket állítva ama 21 áldozatnak, akik a püspökség óvóhelyén lelték a halálukat.

Bár e három napban közel 500 embereset áldozatul, sokan ismeretlenek, akik a hősök temetőjében lettek közös sírban eltemetve, különböző felekezetek papjai vettek részt e temetésen, mert nem hogy vallásukat, de még sokaknak a nevét sem tudták.

Ezen református áldozatok neveivel szeretném bővíteni e névsort, akiket Dr. Kiss Bertalan a Láncostemplom lelkésze jegyzett fel:

A Szatmárnémeti 1944 évi Szeptember hó 16,17 és 19-edikei bombatámadások református áldozatai.

1. Druga Györgyné, Benkovics Irén, Szatmárném. Taksonyi u. 15. sz. 33 éves, † 1944. szept. 16.
2. Boczónyi Béla József, lakatos, Szatmárném. Kolozsvári u. 12. sz. 38 éves, † 1944. szept. 16.
3. Kovács Sándorné Gáspár Ilona, Szatmárném. Deák tér 17 sz. 75 éves, † 1944. szept. 16.
4. Lőrincz József, kőműves, Szatmárnémeti Postakert 13 sz. 71 éves, † 1944. szept. 17.
5. Kósa Aranka, született Kolozsváron, Szatmárném. Horthy tér 39. 16 éves, † 1944. szept. 20.
6. Bakó Antal, kocsis, Szatmárnémeti, Várdomb u. 45 sz. 69 éves, † 1944. szept. 17.
7. Szécsi Józsefné Viktória 34 éves, † 1944. szept. 16.
8. Huszár József, vasúti fűtő, sz: Görgényháza, † 1944. szept. 17.
9. Surányi Istvánné, Telegdy Julianna, Gömbös Gy. u. 3sz. 39 éves, † 1944. szept. 17.
10. Marocsák Éva Mária, Segesvár u. 9. sz. 14 éves, † 1944. szept. 16.
11. Mónus Lajos Pázsit u. 6 sz. 64 éves, † 1944. szept. 17.
12. Szécsi Miklós, földműves, Szatmárnémeti, Diana kert 51 éves, † 1944. szept. 19.

Ifj. Surányi Endre A bombatámadás áldozata 20 éves, † 1944. szeptember. 16.

Meg próbáltam utána nézni a Vasútmelletti Református Temetőben ezek sírhelyei után, sajnos az első 12-ből amit Dr. Kiss Bertalan feljegyzett csak két sírhelyet tudtam azonosítani:

Druga Györgyné, Benkovics Irén sírhelyét mely a temető B parcellájának B-523-as sírhely, Lőrincz József Kőműves pedig a D-112 sírhelyben nyugszik. Viszont a D-425 sírhelyen találtam egy sírkövet, amelyben ifj. Surányi Endre nyugszik a sírkövön található felirat szerint, „Bombatámadás áldozata lett”

Jövőre lesz 70- edik évfordulója hogy a világtörténelem ítéletes vihara végigsöpört e város felett, Jó lenne, ha az áldozatok névsorát újabb nevekkal bővítenünk, hogy méltóan tudjuk megemlékezni róluk. Nem tudom, a jelenlegi városvezetés tesz e tekintetben valamit, hisz e felduzzasztott Szatmárnémeti lakosság sok tagja elmondhatja, hogy nekik semmi közük ezekhez az eseményekhez, ki tudja hol, melyik országban voltak ezek az emberek ebben az időben. Az övék a hatalom a mienk az emlékek, talán szívügyüknek tekintik, vallási felekezetek és jövőre, szeptember. 16-án, 8 órakor a város valamennyi templomában, emlékezés képen megszólalnak a harangok, e harangzúgással jelezzük, hogy nem feledünk.

Emlékezzünk együtt.

